

Τό άρθρο 9, παράγραφος 1, τοῦ κανονισμοῦ 473/67 τῆς Ἐπιτροπῆς πρέπει νά ἐρμηνευθεῖ ὑπό τήν ἔννοια ὅτι ἐπιτρέπει τήν παράταση γιά παρωχημένο χρονικό διάστημα, δηλαδή ἀναδρομικῶς, τῆς διαρκείας ἰσχύος ἀδείας ἐξαγωγῆς μέ ἐπιστροφή πού ἔχει καθορισθεῖ ἐκ τῶν προτέρων ἐφ' ὅσον ἡ ἀρμοδία διοικητική ἀρχή κακῶς δέν ἐχορήγησε ἐγκαίρως παράταση λόγω ἀνωτέρας δίας, ἔτσι ὥστε ἡ ἐξαγωγή ἐγινε βάσει νέας ἀδείας, ἡ ὁποία ἀφοροῦσε τήν αὐτή ἐξαγωγή. Στήν περίπτωση αὐτή, ἡ νέα ἀδεια δέν δύναται νά παραγάγει ἀποτελέσματα καί πρέπει νά ἀκυρωθεῖ ρητῶς.

Pescatore

Due

Bahlmann

Ἐδημοσιεύθη σέ δημόσια συνεδρίαση στό Λουξεμβούργο στίς 16 Δεκεμβρίου 1982.

Κατ' ἐντολή τοῦ γραμματέως

Ὁ πρόεδρος τοῦ δευτέρου τμήματος

H. A. Rühl

P. Pescatore

Κύριος ὑπάλληλος διοικήσεως

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ GERHARD REISCHL ΠΟΥ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1982 ¹

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

Τό ἱστορικό τῆς προδικαστικῆς διαδικασίας, ἐπί τῆς ὁποίας λαμβάνω σήμερα θέση, δύναται νά συνοψισθεῖ ὡς ἑξῆς:

Ἡ ἐπιχείρηση H. und J. Brüggem, προσφεύγουσα καί καθ' ἧς ἡ Revision στήν κυρία δίκη, διατηρεῖ στό Lübeck ἕνα ἐργοστάσιο ἐπεξεργασίας δημητριακῶν. Ἡ ἐν λόγω ἐπιχείρηση ἔλαβε, γιά τήν ἐξαγωγή στό Περού 595 920 κιλῶν σπόρων δρώμης μερικῶς ἀποφλοιωμένων καί τεμαχισμένων, ἀντί παροχῆς ἀσφαλείας, ἀδεια ἐξαγωγῆς ἰσχύος μέχρι τῆς 31ης Μαΐου 1970, μέ ἐκ

τῶν προτέρων καθορισμένη ἐπιστροφή ἀπό τήν τότε Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (Υπηρεσία Εισαγωγῶν καί Ἀποθεμάτων Σιτηρῶν καί Ζωοτροφῶν). Οἱ ἐν λόγω σπόροι δρώμης ἔπρεπε νά παραδοθοῦν στό Lübeck ἀπό τήν Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας σέ δύο παρτίδες κατά τό πρῶτο καί δεῦτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους αὐτοῦ, μέσω ἐσωτερικῶν πλωτῶν μεταφορῶν. Ἐπειδή ὁ χειμῶνας κατά τόν χρόνο ἐκεῖνο ἦταν ἐξαιρετικά θαρῶς, πράγμα πού εἶχε ὡς συνέπεια νά παγώσουν γιά μεγάλο διάστημα οἱ ἐσωτερικές πλωτές ὁδοί στήν Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, καθυστέρησε ἡ παράδοση τῶν ἀνωτέρω

¹ — Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά.

προϊόντων, έτσι ώστε μέχρι τις 31 Μαΐου 1970 μόνο 298 039 κιλά σπόρων δρώμης ήδυνήθησαν να παραδοθούν βάσει της χορηγηθείσας άδειας.

Συνεπεία των συνθηκών αυτών, η προσφεύγουσα ζήτησε ήδη στις 13 Μαΐου 1970 την παράταση της άδειας για δύο μήνες σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο 6), του κανονισμού 473/67 της Έπιτροπής της 21ης Αυγούστου 1967, περί άδειών εισαγωγής και εξαγωγής για δημητριακά και παράγωγα δημητριακών, δρυζα εις θραύσματα και παράγωγα δρύζης (ABl. 204 της 24ης Αυγούστου 1967, σ. 16). Η διάταξη αυτή προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι κατόπιν αίτησεως παρατείνεται η διάρκεια ισχύος μιας άδειας, έφ' όσον παρεμποδίζεται εντός αυτής της προθεσμίας η εξαγωγή λόγω γεγονότων που δύνανται να θεωρηθούν ως άνωτέρα δία, στά όποια γεγονότα σύμφωνα με την παράγραφο 2, στοιχείο ζ), συνυπολογίζεται και η διακοπή των πλωτών μεταφορών λόγω πάγου.

Ύστερα από απόρριψη της αίτησεως παρατάσεως με απόφαση της 20ης Μαΐου 1970 και με την αίτιολογία ότι δεν υφίσταται καμμία περίπτωση άνωτέρας δίας που να δικαιολογεί παράταση, η προσφεύγουσα ήναγκάσθη τον Ιούνιο 1970 να προβεί στην εξαγωγή της υπόλοιπης ποσότητας βάσει νέας, λιγότερο ευνοϊκής ως προς τό ποσοστό επιστροφής, άδειας.

Κατά της άπορριπτικής απόφασεως έστράφη η έπιχείρηση H. und J. Brüggem με προσφυγή ενώπιον του Verwaltungsgericht της Φραγκφούρτης επί του Μάιν, η όποια και εδδοκίμησε. Το Hessischer Verwaltungsgerichtshof άπέρριψε επίσης την έφεση που άσκησε τό Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung (Όμοσπονδιακό Ίδρυμα Όργανώσεως Γεωργικών Άγορών), οργανισμός, ό όποιος διεδόχθη τό Einfuhr- und Vorratsstelle και άπεφάσισε ότι σύμφωνα με τό έν τω μεταξύ μεταβληθέν αίτημα της προσφυγής, η προσφεύγουσα έπρεπε να άποκατασταθεί στην κατάσταση

στην όποια θά εύρίσκετο άν είχε γίνει δεκτή η άρχική αίτηση περί παρατάσεως της άδειας εξαγωγής. Κατά της άποφάσεως αυτής άσκησε τό καθ' ού Revision ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht. Η προσφεύγουσα ζήτησε την απόρριψη της Revision και προέβαλε έπικουρικώς και πάλι κατά την διαδικασία της Revision τό άρχικό της αίτημα περί έκ των ύστέρων παρατάσεως της άδειας εξαγωγής.

Τό αίτημα αυτό ώθησε τό έβδομο τμήμα του Bundesverwaltungsgericht στην ύποβολή έρωτήματος περί της έρμηνείας του κανονισμού 473/67. Τό δικαστήριο αυτό, όπως τά προηγούμενα δικαστήρια που έπελήφθησαν της ύποθέσεως, έκκινεί από τό ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν έγινε δυνατή η έγκυρη χρησιμοποίηση της άδειας λόγω άνωτέρας δίας και, συνεπώς, τό καθ' ού ύποχρεούται να έγκρίνει την αίτηση περί παρατάσεως της άδειας εξαγωγής. Τό δικάζον τμήμα τρέφει όμως σοδαρές άμφιβολίες άν είναι δυνατή μία έκ των ύστέρων παράταση της άδειας που αναφέρεται σε μία χρονική περίοδο η όποια έχει ήδη παρέλθει. Κατά την άποψη του είναι, δεδαίως, δυνατό σε περίπτωση τέτοιας έκ των ύστέρων παρατάσεως να άναγραφούν οι σπόροι δρώμης που άφίχθησαν τον Ιούνιο 1970 από την νέα άδεια που έδόθη για τον λόγο αυτό στην παραταθείσα πρώτη άδεια με την συνέπεια ότι θά ίσχυαν για την προσφεύγουσα οι ευνοϊκότεροι συντελεστές επιστροφής της πρώτης άδειας. Μία τέτοια διαδικασία όμως, κατά την γνώμη του τμήματος, θά συνιστούσε σοδαρή άπειλή για την λειτουργία του κοινοτικού συστήματος άδειών ως δείκτου της εξέλιξεως της αγοράς, έπειδή τελικά θά κατέληγε σε ένα είδος προσωρινής παρατάσεως του χρόνου της άδειας από αυτόν ό όποιος την λαμβάνει, η δε δεύτερη άδεια θά συνιστούσε άπλως προσωρινό ύποκατάστατο. Άφετέρου, τό δικαστήριο παραδέχεται ότι τό άποτέλεσμα αυτό είναι έλάχιστα ίκανοποιητικό από άπόψεως προστασίας του κοινοτικού πολίτη, καθόσον δεν θά δύνανται να εύδοκιμήσουν αξιώσεις για παράταση της άδειας λόγω άρνήσεως της

άρμοδιας άρχης, έπειδή οι άξιόσweis αυτές έχουν κανονικά λήξει λόγω παρόδου του χρόνου πρίν γίνει δυνατό νά έπιλυθεί τό ζήτημα δικαστικώς. Λόγω αυτής της συγκρούσεως συμφερόντων, τό έβδομο τμήμα του Bundesverwaltungsgericht άνέδωσε μέ διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 1981 τήν δίκη καί ύπέδωσε, πρὸς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σύμφωνα μέ τό άρθρο 177 της συνθήκης ΕΟΚ, τό ακόλουθο έρώτημα:

«Είναι δυνατή, δάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 473/67/ΕΟΚ της Έπιτροπής, της 21ης Αύγουστου 1967 (ΑΒΙ. 204/16 της 24ης Αύγουστου 1967) ή παράταση της ισχύος άδείας έξαγωγής μέ προκαθορισμένο ποσό έπιστροφής, για χρονικό διάστημα πού άνάγεται στο παρελθόν καί, έπομένως, αναδρομικώς, ώστε νά εξασφαλίζεται μέ τόν τρόπο αυτό στόν έξαγωγή, του όποιου ή ισχύς της άδείας δέν παρετάθη έγκαιρως καί ό όποιος, έν συνεχεία, έπραγματοποίησε τήν έξαγωγή δάσει νέας άδείας, ή έφαρμογή του προκαθορισμένου ποσοστού έπιστροφής επί της έν λόγω έξαγωγής;»

Ή άποψή μου, έν προκειμένω, έχει ως εξής:

Όπως διαπιστώνει τό αίτούν δικαστήριο στήν διάταξη του περί παραπομπής, ή προσφεύγουσα στήν κυρία δίκη επιδιώκει πράγματι νά άποφύγει τίς δυσμενείς νομικές συνέπειες, οι όποιες προέκυψαν γι' αυτή, έπειδή τό καθ' ού στήν κυρία δίκη δέν άνταπεκρίθη μέχρι τώρα, όπως έπρεπε, στήν αίτηση περί παρατάσεως της άδείας άριθ. Β-10 755. Τό τμήμα έκκινεί έν προκειμένω από τό ότι ή προσφεύγουσα παρημποδίσθη λόγω άνωτέρας δίας νά προβεί στήν έξαγωγή του έν λόγω έμπορεύματος έντός της προθεσμίας πού καθορίζεται μέ αυτήν τήν άδεια καί ότι, συνεπώς, τό καθ' ού μή έγκρίνοντας τήν αίτηση περί παρατάσεως, ή όποια ύπεβλήθη πρό της παρόδου της προθεσμίας, ένήργησε παρανόμως έν ύψει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο

6), του κανονισμού 473/67, σύμφωνα μέ τό όποιο έφ' όσον συντρέχουν αυτές οι προϋποθέσεις *ή προθεσμία πρέπει νά παρατείνεται*. Έπειδή κατά τήν άποψη του τμήματος τό καθ' ού δέν δύναται νά υποχρεωθεί μέσω εξαλείψεως τών συνεπειών πού είχε ή απόφασή του, νά προβεί σέ «τακτοποίηση» της άδείας πού χορηγήθηκε στήν προσφεύγουσα «δάσει μιας ύποθετικής πλήρους έξαγωγής», ή έπιτυχής έκδοση της Revision εξαρτάται, συνεπώς, από τό άν δύναται νά χορηγηθεί παράταση της άδείας σύμφωνα μέ τό άρθρο 9, παράγραφος 1, του έν λόγω κανονισμού για ένα χρονικό σημείο πού εύρίσκεται στο παρελθόν. Ή έκ τών ύστέρων παράταση όμως της πρώτης άδείας έχει έπιπλέον σημασία για τήν προσφεύγουσα μόνο άν συγχρόνως ή δεύτερη άδεια, δάσει της όποιας εξήχθη τό υπόλοιπο έμπόρευμα, δύναται νά άκυρωθεί έκ τών ύστέρων. Πράγματι, άν αυτό δέν είναι δυνατό, χάνει ή προσφεύγουσα τήν έγγύηση πού είχε δοθεί γι' αυτή τήν άδεια έπειδή λόγω της μεταγενέστερης άναγραφής της έξαγωγής στήν πρώτη άδεια ή δεύτερη άδεια δέν έχρησιμοποieh. Συνεπώς, πρέπει τό δικαστήριο, όπως τονίζουν όλοι οι διάδικοι, νά άποφασίσει κατά πρώτον άν λαμβανόμενων ύπ' όψη τών άνωτέρω συνθηκών μία άδεια δύναται ακόμη νά παραταθεί μετά τήν λήξη της καί άν ή πρὸς αντικατάσταση άδεια, ή όποια χρησίμευσε για τήν διενέργεια της έξαγωγής, δύναται νά εξαφανισθεί έκ τών ύστέρων μέ αναδρομικά άποτελέσματα.

1. Όσον άφορά τό πρώτο έρώτημα, τό παραέμπον δικαστήριο καί οι διάδικοι λαμβάνουν όρθως ως δάση, ότι τό ζήτημα της έκ τών ύστέρων παρατάσεως της διαρκείας ισχύος μιας άδείας δέν ρυθμίζεται ρητά στόν κανονισμό 473/67. Ύπάρχει σύμπτωση άπόψεων κυρίως για τό ότι αυτό τό κενό στή ρύθμιση δύναται σέ τελευταία άνάλυση νά πληρωθεί μόνον κατόπιν σταθμίσεως τών άγαθών μεταξύ της προστασίας καί της λειτουργίας του κατά τό κοινοτικό δίκαιο συστήματος άδειών καί της προστα-

σίας του ενδιαφερομένου λήπτου της άδειας. Υφίσταται όμως διάσταση άπόψεων ως προς τό σε ποίο από τά δύο έννομα άγαθά πρέπει σε τελευταία άνάλυση νά δοθεί ή προτίμηση.

Τό παραπέμπον δικαστήριο καί τό καθ' ού στην κυρία δίκη παραδέχονται μέν ότι έν όψει της έννόμου προστασίας του κοινοτικού πολίτη, σε περίπτωση έκ των ύστέρων μή παρατάσεως της άδειας είσαγωγής δύνανται νά προκύψουν μή ικανοποιητικά άποτελέσματα, άποδίδουν όμως στην άξιοπιστία της λειτουργίας του συστήματος άδειών, ως δείκτου της εξέλιξεως της άγοράς, πρωταρχική σημασία. Έφ' όσον δέν τίθεται έν άμφιδύλω ή άποδεικτική δύναμη των άδειών είναι άναπόφευκτο κατά την άποψη του Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung νά έκπληροούνται οι ύποχρεώσεις είσαγωγής ή έξαγωγής πού συνδέονται μέ αυτό, έκτός από μερικές στενωδς διατυπωμένες και ρητώς προβλεπόμενες έξαιρέσεις.

Η προσφεύγουσα στην κυρία δίκη καί ή Έπιτροπή, οι όποιες επίσης δέν άμφισβητούν την άναγκαιότητα ενός άξιόπιστου συστήματος άδειών, καταλήγουν, άντιθέτως, μετά από στάθμιση όλων των περιστάσεων στο συμπέρασμα ότι οι λόγω, έκ των ύστέρων, παρατάσεως των άδειών προκύπτουσες άρνητικές παρενέργειες επί της λειτουργίας του συστήματος άδειών είναι περιορισμένες ένώ ή έννομη προστασία του ενδιαφερομένου σε περίπτωση έκ των ύστέρων μή παρατάσεως των άδειών είναι πολύ άτελής. Συνεπώς, σε περιπτώσεις όπως ή προκειμένη πρέπει νά δοθεί ή προτίμηση στην πλήρη προστασία των δικαιωμάτων του ενδιαφερομένου.

Κατά την γνώμη μου πρέπει, γιά νά λάβω ήδη από τώρα θέση ως προς τά τελικά μου συμπεράσματα, νά γίνει δεκτή ή τελευταία αυτή άποψη γιά τους εξής λόγους.

α) Είναι, δεδαίως, όρθό ότι τό κατά τό κοινοτικό δίκαιο σύστημα άδειών καθιστά δυνατή στά κοινοτικά όργανα μία έκ των προτέρων άντίληψη της εξέλιξεως της καταστάσεως στην άγορά γιά την διαχείριση της κοινής οργάνωσης άγοράς καί ή ρύθμιση περί έγγυήσεως, ή όποία έξυπηρετεί την τήρηση των ύποχρεώσεων σχετικά μέ τίς είσαγωγές καί έξαγωγές, έξασφαλίζει την μεγαλύτερη δυνατή άσφάλεια της ως άνω έκ των προτέρων άντίληψεως. Έν προκειμένω, δύσκολα δύναται νά άμφισβητηθεί, άντιθέτως προς τά ύποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, ότι οι μεταβολές πού έπέρχονται έκ των ύστέρων σε δύο άδειες συνεπάγονται μέχρι ενός όρισμένου όριου προσβολή της άξιοπιστίας του συστήματος των άδειών είσαγωγής καί έξαγωγής γιά γεωργικά προϊόντα, στά πλαίσια της κοινής οργάνωσης άγοράς. Τόσο τό καθ' ού όσο καί ή Έπιτροπή τόνισαν, έν προκειμένω, δικαίως ότι οι κοινοτικές άρχές προκειμένου νά έχουν έκ των προτέρων άντίληψη της καταστάσεως στην άγορά, δύνανται κατά την έναρξη του χρόνου διαρκείας μιάς άδειας νά έπαφίενται, κατ' άρχήν, στο ότι οι ύποβαλόντες την αίτηση θά έκπληρώσουν τά καθήκοντά τους ως προς την είσαγωγή καί την έξαγωγή, χωρίς αυτό νά έλέγχεται άμεσα κάθε φορά γιά λόγους διοικητικής τεχνικής. Έν προκειμένω καλύπτονται μέ την έκδοση μιάς διπλής άδειας δύο είσαγωγές καί έξαγωγές ένώ σε περίπτωση πού ή πρώτη άδεια παρατείνεται καί ή δεύτερη άδεια άκυροδται, υφίσταται από πραγματικής άπόψεως μόνο μία είσαγωγή ή έξαγωγή.

Μία τέτοια «διπλή καταχώρηση» δέν δύναται αυτή καθ' έαυτή, άντιθέτως προς τους ισχυρισμούς του καθ' ού στην κυρία δίκη, νά θέσει έν άμφιδύλω την άποδεικτική δύναμη αυτού του ίδιου του συστήματος άδειών. Πράγματι, γιά μία έκ των προτέρων άντίληψη της άγοράς δέν έχουν σημασία άπολύτως άκριβείς γνώσεις της

εισαγωγής και εξαγωγής αλλά αρκεί τό αν δύνανται να καθορισθουν μέ την κατά τό δυνατόν ακρίβεια τά μεγέθη τους. Τό δημόσιο συμφέρον, τό οποιο απαιτεί μία κατά τό δυνατό ακριβή αντίληψη της εξέλιξης των εισαγωγών και εξαγωγών στά διάφορα κράτη μέλη, πρέπει, επί πλέον, όπως έτόνισε τό Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, στην υπόθεση Kampffmeyer¹, νά εϋρίσκεται σέ συμφωνία μέ την όμοίως πρós τό δημόσιο συμφέρον ύφισταμένη αναγκαιότητα, νά μήν παρεμποδίζεται τό διακρατικό έμπόριο μέ υπερβολικά αυστηρές ύποχρεώσεις. Για τό λόγο αυτό, ό άμφισβητούμενος κανονισμός 473/67 προβλέπει μία ειδική ρύθμιση γιά τίς περιπτώσεις, κατά τίς όποιες συνεπεία άνωτέρας διάς δέν δύνανται νά διενεργηθεί ή εισαγωγή ή εξαγωγή έντός της διάρκειας ισχύος της άδείας. Πρέπει νά θεωρείται πάντοτε ότι ύπάρχει περίπτωση άνωτέρας διάς, όπως όρθως παρατηρεί τό παραπέμπον δικαστήριο, σύμφωνα μέ την παγία νομολογία του Δικαστηρίου (πχ. στίς υπόθέσεις Kampffmeyer¹, 3/74², 11/70³, 4/68⁴, όταν ή παρακωλυτική της εισαγωγής ή εξαγωγής κατάσταση προκύπτει από ένα άσυνήθιστο γεγονός πού εϋρίσκεται έκτός της σφαίρας έπιρροής του εξαγωγέα και πού τόσο αυτό όσο και τά άποτελέσματα πού συνεπάγεται δέν δύνανται νά άποτραπούν παρ' όλη την έπιδειχθείσα έπιμέλεια πού αναμένεται λογικά από έναν συνήθισμένο έμπορο. Από τόν όρισμό αυτό συνάγεται ότι οι περιπτώσεις άνωτέρας διάς πρέπει νά βασίζονται πάντοτε σέ άντικειμενικές και εύκολα δυνά-

μενες νά άποδειχθουν πραγματικές συνθήκες, οι όποιες εϋρίσκονται έκτός της σφαίρας έπιρροής του ένδιαφερομένου. Αυτό τό σχετικά στενό κριτήριο, πού πρέπει νά εφαρμόζεται από τίς αρχές και τά δικαστήρια ως πρós τό αν ύφίσταται πράγματι περίπτωση άνωτέρας διάς, εξασφαλίζει, έν τούτοις, ότι θεμελιωμένες αίτήσεις άκυρώσεως ή παρατάσεως της διάρκειας ισχύος άδειών δέν θά εμφανίζονται ύπερβολικά συχνά και ότι έκ τούτου οι άρνητικές έπιπτώσεις στην λειτουργία του συστήματος άδειών θά συγκρατείται επίσης σέ στενά όρια.

Η προκειμένη περίπτωση διακρίνεται έν προκειμένω σαφώς και ως πρós τά πραγματικά περιστατικά, στά όποια στηρίζεται ή άπόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσεως Hirsch⁵, στην όποια αναφέρεται τό Bundesverwaltungsgericht. Στην υπόθεση αυτή έπρόκειτο γιά τό αν και κατά πόσο δηλώσεις δουλήσεως κατά τό κοινοτικό δίκαιο δύνανται ένδεχομένως νά προσδληθουν λόγω πλάνης δάσει κανόνων του ένδικου δικαίου. Η πλάνη όμως, σέ αντίθεση πρós τίς περιπτώσεις άνωτέρας διάς, στηρίζεται σέ ύποκειμενικές έλαττωματικές παροχές και πηγάζει από τό πεδίο προσωπικής ευθύνης του ένδιαφερομένου. Επειδή έν προκειμένω ύφίσταται κίνδυνος τεχνασμάτων, τό Δικαστήριο έδэхθη στην άνωτέρω άπόφαση, μεταξύ άλλων, ότι μία αίτηση χορηγήσεως άδείας εισαγωγής δέν δύνανται νά προσδληθεί λόγω πλάνης.

1 — Άπόφαση της 30ης Ιανουαρίου 1974 επί της υπόθεσεως 158/73, E. Kampffmeyer κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, Slg. 1974, σ. 101.

2 — Άπόφαση της 28ης Μαΐου 1974 επί της υπόθεσεως 3/74, Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel κατά Firma Wilhelm Pfützenreuter, Slg. 1974, σ. 589.

3 — Άπόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1970 επί της υπόθεσεως 11/70, Internationale Handelsgesellschaft mbH κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, Slg. 1970, σ. 1125.

4 — Άπόφαση της 11ης Ιουλίου 1968 επί της υπόθεσεως 4/68, Firma Schwarzwaldmilch GmbH κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Fette, Slg. 1968, σ. 561.

5 — Άν, συνεπώς, πρέπει νά ληφθεί ως δάση ότι οι περιορισμένες εξαφρέσεις πού καθορίζονται στενά γιά τίς περιπτώσεις άνωτέρας διάς δέν θίγουν κατ' όρχήν την άξιοπιστία του συστήματος άδειών είναι, έν προκειμένω, επίσης άνευ σημασίας τό αν ή διάρκεια ισχύος των άδειών παρατείνεται πριν

5 — Άπόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1978 επί της υπόθεσεως 85/78, Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung κατά Jacob Hirsch & Söhne GmbH, Slg. 1978, σ. 2517.

από τη λήξη τους ή μόλις μετά από αυτή. Τό ότι επιτρέπεται μία τέτοια εκ των υστέρων παράταση, δύναται, εξ άλλου να συναχθεί επίσης, όπως όρθως αναφέρει ή προσφεύγουσα, από τό άρθρο 36, παράγραφος 2, του, όπως ισχύει σήμερα, κανονισμού 3183/80 της Έπιτροπής, της 3ης Δεκεμβρίου 1980, περί κοινών τρόπων εφαρμογής του καθεστώτος άδειών εισαγωγής, εξαγωγής και προκαθορισμού για τά γεωργικά προϊόντα (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/022 σ. 66), σύμφωνα μέ τό όποιο αίτηση παρατάσεως της διαρκείας ισχύος δύναται νά υποβληθεί εντός 30 ημερών μετά την λήξη της άδειας. Άν όμως ή αίτηση παρατάσεως δύναται νά υποβάλλεται μετά τη λήξη της άδειας τότε δύναται και ή απόφαση επ' αυτής της αίτησεως νά επέρχεται χρονικά εκ των υστέρων μέ την συνέπεια ότι τότε ή παράταση ενεργεί αναδρομικά για τη χρονική διάρκεια από της λήξεως της άδειας μέχρι της απόφάσεως επί της αίτησεως παρατάσεως.

6) Άν δέν γίνει δεκτή ή εκ των υστέρων παράταση της διαρκείας ισχύος της άδειας εξαγωγής, τότε και ή έννομος προστασία του ενδιαφερομένου κατόχου της άδειας θά είναι εξαιρετικά ατελής. Η άπαιτηση του κατόχου της άδειας για παράταση αυτής σύμφωνα μέ τό άρθρο 9 του έν λόγω κανονισμού δέν θά δύνανται πρακτικά νά υπερισχύσει, στην περίπτωση αυτή, της άρνήσεως της άρμοδιας διοικητικής άρχής, όπως τονίζουν όρθως τόσο τό παραπέμπον δικαστήριο όσο και ή προσφεύγουσα στην κυρία δίκη και ή Έπιτροπή, επειδή οι άπαιτήσεις αυτές σέ αντίθεση προς τίς άπαιτήσεις σχετικά μέ την έλευθέρωση της εγγυήσεως κανονικά λήγουν μέ την άποδο της προθεσμίας πρίν γίνει δυνατό νά λυθεί τό ζήτημα όριστικώς διά της δικαστικής όδοϋ. Άλλά και διατάξεις κατά την διαδικασία των άσφαλιστικών μέτρων άποδεικνύονται σέ μία τέτοια περίπτωση ως έλαχιστη άρωγή, επειδή έτσι θά προεξοφλείται ή απόφαση κατά την κυρία διαδικασία και, επί πλέον, ό εξαγωγεύς θά διατρέχει τόν κίνδυνο νά διενεργήσει την εξαγωγή επί μιάς έλάχιστα άσφαλούς νομικής δάσεως,

επειδή ή όριστική απόφαση περί του νομίμου αυτής θά έκδοθει πολύ άργότερα.

Τέλος, ό ενδιαφερόμενος δέν θά ήδύνατο ούτε μέ τό μέσο της άποζημιώσεως νά άνεύρει πάντοτε τό δίκαιό του, επειδή αξιώσεις άποζημιώσεως κατά έθνικών άρχών δάσει του έθνικού δικαίου οδηγούν έν μέρει σέ θετικό άποτέλεσμα μόνον έφ' όσον ή άρχή ενήργησε ύπαιτίας. Στίς περιπτώσεις, όμως, άνωτέρας δίας μία τέτοια ύπαιτιότης δύναται δύσκολα νά άποδειχθεί.

Έξ άλλου, κατά της παραπομπής του ενδιαφερομένου στίς δυνατότητες άποζημιώσεως κατά τό έθνικό δίκαιο συνηγορεί και ή σκέψη ότι στην περίπτωση αυτή θά έθελμιούτο υποχρέωση άποζημιώσεως είς δάρος του έθνικού προϋπολογισμού ή του ύπαλλήλου πού ενήργησε, ενώ ή κατάπτωση της εγγυήσεως και ό χαμηλότερος ύπολογισμός της έπιστροφής λόγω εξαγωγής θά απέδαινε προς όφελος του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Μία καθαρώς άναγνωριστική απόφαση περί του ότι ή άρχή είναι υποχρεωμένη νά παρατείνει την άδεια κατά τό χρονικό σημείο της υποβολής της αίτησεως θά είχε μέν, τέλος, ως συνέπεια ότι ή εγγύηση, πού κακώς κατέπεσε, έλευθερώνεται, όχι όμως και τη συνέπεια, νά χορηγηθεί στόν ενδιαφερόμενο και ή εκ των προτέρων καθορισθείσα έπιστροφή, επειδή τό έμπόρευμα έξήχθη δάσει της άδειας πού έξεδόθη προς άντικατάσταση.

Έπειδή, συνεπώς, οι λόγοι αυτοί πού άφορούν την έννομο προστασία του κατόχου της άδειας είναι τόσο σημαντικοί και ή εκ των υστέρων παράταση δέν θά έθιγε αισθητά την αξιοπιστία του συστήματος άδειών, πρέπει και ή εκ των υστέρων παράταση της άδειας νά θεωρηθεί ως έπιτρεπτή, σύμφωνα μέ τό άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 473/67.

2. 'Επειδή μία τέτοια έκ των υστέρων παράταση της πρώτης άδειας, όπως ήδη κατέδειξα, έχει σημασία για τον ενδιαφερόμενο μόνο αν συγχρόνως υφίσταται ή δυνατότης άκυρώσεως της δεύτερας άδειας, δάσει της οποίας έζηχθη τό έμπόρευμα, τίθεται τό περαιτέρω έρώτημα περί της νομικής δάσεως μιας τέτοιας άκυρώσεως. 'Αναμφιδόλως, τό άρθρο 9 του κανονισμού 473/67 δέν εφαρμόζεται ευνέως στην περίπτωση αυτή, επειδή δέν έγινε χρήση της δεύτερης άδειας για λόγους άνωτέρας δίας.

'Ενώ τό Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung άποκρούει έδώ χάριν της λειτουργίας του συστήματος άδειών μία διασταλτική έρμηνεία, ή 'Επιτροπή συνηγορεί υπέρ της υπάρξεως καθήκοντος της έννικης άρχης προς άκύρωση της δεύτερης άδειας, κατά ανάλογη νομική εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α), και παράγραφος 3, του έν λόγω κανονισμού, σύμφωνα μέ τά όποια πρέπει νά θεωρηθουν ως περιστάσεις άνωτέρας δίας και άλλες από αυτές που άναφέρονται στην παράγραφο 2.

Σύμφωνα μέ όσα έλέχθησαν μέχρις έδώ, πρέπει, κατά τή γνώμη μου, τό Δικαστήριο νά άκολουθήσει κι έδώ τήν πρόταση της 'Επιτροπής και νά δεχθεί κατά ανάλογη εφαρμογή των άνωτέρω διατάξεων ότι ή άδεια που χορηγείται άργότερα δύναται νά άκυρωθεί. 'Εδώ πρέπει νά ληφθεί υπ' όψη

ότι ή άδεια αυτή έζητήθη μόνο, επειδή ό όργανισμός, τόν όποιον διεδέχθη τό Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung, κακώς άρνήθη νά χορηγήσει παράταση της πρώτης άδειας ενώ συνέτρεχε περίπτωση άνωτέρας δίας. 'Εν προκειμένω, ή άρνητική άπόφαση πρέπει νά θεωρηθεί ως γεγονός τό όποιο ευρίσκεται εκτός της σφαίρας έπιρροής της προσφευγούσης συνεπεία περιπτώσεως άνωτέρας δίας, που τόσο αυτό όσο και οι συνέπειες που συνδέονται μέ αυτό δέν δύνανται νά άποφευχθουν παρ' όλη τήν επίδειξη κάθε επιμέλειας που άναμένεται λογικά από έναν συνηθισμένο έμπορο. Καί έδώ επίσης πρόκειται για γεγονότα τά όποια διαφεύγουν της δυνατότητας έλέγχου του κατόχου της άδειας και, συνεπώς, δέν θά πρέπει νά εμφανίζονται πολύ συχνά. Οι άρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία του συστήματος των άδειών που συνεπάγεται ή άκύρωση της άδειας, συγκρατούνται, συνεπώς, επίσης σέ στενά όρια, ενώ ή άκύρωση και πάλι φαίνεται επιβαλλομένη για νά εξασφαλισθεί στόν ενδιαφερόμενο άποτελεσματική έννομος προστασία. 'Επειδή, επί πλέον, και ή έξαιρετική διάταξη του άρθρου 9, παράγραφος 1, του έν λόγω κανονισμού, που ισχύει για περιπτώσεις άνωτέρας δίας, στηρίζεται σέ σκέψεις επιεικειας, δέν έχω κανένα δισταγμό νά θεμελιώσω κατά ανάλογη εφαρμογή αυτής της διατάξεως τήν ύποχρέωση προς άκύρωση της δεύτερης άδειας.

3. Συμπεραίνων, προτείνω, συνεπώς, στό Δικαστήριο νά δώσει στό προδικαστικό έρώτημα του Bundesverwaltungsgericht τήν άκόλουθη άπάντηση:

'Η διάρκεια ισχύος μιας άδειας εξαγωγής μέ έκ των προτέρων καθορισμένη επιστροφή δύναται δάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 473/67/ΕΟΚ της 'Επιτροπής, της 21ης Αύγουστου 1967, νά παραταθεί και μετά τήν λήξη ισχύος της αν ή άρμοδία άρχή κακώς άρνήθη νά χορηγήσει εγκαίρως παράταση και για τόν λόγο αυτό ή εξαγωγή διενεργήθη μέ μία νέα άδεια. Στην περίπτωση αυτή, ή μεταγενέστερη άδεια πρέπει νά άκυρωθεί.